

> Retouradres Postbus 1600 3800 BP Amersfoort

College van B&W van Gemeente Veere
T.a.v.
Postbus 1000
4357 ZV Domburg

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

Olonummer
6305203

Onze referentie
1204736

Datum 03 februari 2022
Betreft Wabo advies omgevingsvergunning rijksmonument

Bijlagen
0

Naam	Michaëlskerk
Adres	Dorpsplein 1
Postcode/plaats	4371AA Koudekerke
Gemeente/provincie	Veere; Zeeland;
Monumentnummer	36861

Geacht college,

Op 16 november 2021 vroeg u mij u te adviseren over de voorgenomen wijziging(en) van bovengenoemd monument op grond van artikel 2.26, derde lid, van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) in samenhang met artikel 6.4, eerste lid onder a, van het Besluit omgevingsrecht (Bor). U heeft mij daartoe de aanvraag om een omgevingsvergunning toegezonden.

Advies

Ik adviseer u de gevraagde omgevingsvergunning te verlenen met daaraan verbonden de volgende voorschriften:

- Nadere uitwerking van het installatieplan waarin de in mijn advies benoemde aandachtspunten en aanbevelingen zijn verwerkt;
- Het voorafgaand aan de uitvoering van de werkzaamheden controleren van de dikte van het vloerpakket;
- Uitvoering van het kerkinterieur volgens het ingediende ontwerp. Het ontwerp impliceert nog diverse keuzes die van invloed zijn op de uiteindelijke kwaliteit van de uitvoering, waaronder de keuze voor het vervangende meubilair, de natuursteen afwerking van de vloer, het inkorten van een lambrisering en de aanpassingen aan het houten gewelf. Begeleiding van deze keuzes door de (restauratie)architect en toezicht door uw gemeente is van belang.

Daarnaast is mijn aanbeveling het advies in het bouwhistorisch onderzoek over te nemen en de kerkenraadbanken in de kerkzaal te handhaven of nader toe te lichten waarom hiervoor niet gekozen is.

Hieronder licht ik toe hoe ik tot dit advies ben gekomen. Bij de beoordeling heb ik

de stukken betrokken zoals deze zijn ingediend bij de aanvraag.

Het plan

Het plan betreft een algehele herinrichting van de kerkzaal, het entreeportaal en de consistorie en het aanbrengen van een nieuwe ventilatie- en verwarmingsinstallatie. Het plan komt voort uit de wens om het centraal in het dorp gelegen historische kerkgebouw beter geschikt te maken voor het bestaande gebruik en daarnaast ook cultureel nevengebruik mogelijk te maken. Naast een flexibeler opstelling van de zitplaatsen in de kerk worden daarom ook de toilet-, keuken- en opslagvoorzieningen in het gebouw verbeterd. De herinrichting combineert men met het verbeteren van het comfort en de luchtkwaliteit in het gebouw.

De aanpassingen omvatten onder meer het vervangen van de banken (1952) door stoelen, het vervangen van de huidige installatie met gaskachels door vloerverwarming in combinatie met luchtverwarming door middel van luchtwarmtepompen en een ventilatiesysteem, het isoleren van de wanden en ramen van de consistorie door binnen voorzetramen en -wanden, het isoleren van het houten gewelf van de kerkzaal en de boven de nevenruimten gelegen daken en het vervangen van de vloeren.

Motivering

De dorpskerk van Koudekerke is een kleine zaalkerk die in de huidige vorm in de eerste helft van de zeventiende eeuw tot stand is gekomen, op de plaats of als verbouwing van een in 1572 gedeeltelijk verwoeste voorganger. Aan de oostzijde heeft de kerk een negentiende-eeuwse consistorie.

De ingrepen worden o.a. onderbouwd op basis van een bouwhistorisch onderzoek en tevens heeft archeologisch onderzoek plaatsgevonden in verband met werkzaamheden aan de bestaande vloer.

Over het plan heeft vooroverleg plaatsgevonden met de RCE. In het monument worden relatief zware ingrepen gedaan voor het onderbrengen van een nieuwe installatie voor verwarming en ventilatie van het gebouw. De keuze voor dit systeem komt mede voort uit hoge eisen die hieraan in relatie tot het verwachte toekomstige gebruik worden gesteld. Daarom heeft de RCE in het vooroverleg gevraagd dit goed te onderzoeken en ook minder ingrijpende maatregelen te overwegen.

Op basis hiervan beoordeel ik het plan als volgt.

- Interieur

Tegen de herinrichting en het vervangen van de vaste banken door stoelen bestaat, gelet op de beperkte ouderdom van de banken en het bankenplan, geen bezwaar. Ook met het wijzigen van deuren en de trapopgang naar het balkon gaan geen belangrijke interieurwaarden verloren. Het bescheiden aantal waardevolle interieurelementen, waaronder de preekstoel en het orgel, blijft behouden op de bestaande positie in de kerkruimte.

Door een flexibele opstelling en het verwijderen van banken kan een monumentale kerkruimte aan karakter en samenhang inboeten. Daarom heb ik waardering voor het ingediende ontwerp waaruit blijkt dat gestreefd wordt naar

een nieuw samenhangend kerkinterieur. Onder meer gebeurt dit door het handhaven van de bestaande lambriseringen en het hergebruik van het eikenhout van de kerkbanken in wandafwerking, deuren en in het nieuwe kerkelijke meubilair. Enkele banken worden bovendien in hun geheel herplaatst in de kerk. Overigens geef ik nog in overweging – zoals ook in het bouwhistorisch onderzoek wordt bepleit- om de kerkenraadsbanken te behouden, mede vanwege hun bijzondere positie in de kerkruimte aan weerszijden van de preekstoel.

Tegen het aanpassen van de vloer van de kerk om vloerverwarming aan te brengen en niveauverschillen weg te nemen en daarmee de toegankelijkheid te verbeteren, bestaat geen bezwaar omdat de huidige vloerafwerking geen hoge monumentale waarde vertegenwoordigt. Het archeologisch onderzoek geeft hiervoor echter wel randvoorwaarden aan. Het getekende nieuwe vloerpakket lijkt aan deze voorwaarden te voldoen, maar ik adviseer het definitieve vloerpakket en uitvoeringsplan vóór uitvoering nader in het werk te controleren. Het is daarnaast nog niet volledig duidelijk hoe met aanwezige grafzerken in de bestaande vloerafwerking zal worden omgegaan.

- Exterieur

Voor het exterieur van het monument heeft het plan enige visuele gevolgen, vanwege het plaatsen van luchtwarmtepompen op het dak van de consistorie tegen de oostgevel van de kerk. Het is positief dat de beoogde roosters in het torentje zijn komen te vervallen en de bestaande schoorstenen zullen worden gebruikt als doorvoeren. Ook het laten vervallen van de opvallende omkasting van de warmtepompinstallatie lijkt een goede keuze. Met de planaanpassing die na indiening van de aanvraag aan mij is toegezonden kan ik daarom instemmen. Ik adviseer wel de definitieve warmtepompinstallatie en kleurafwerking hiervan nader te laten voorleggen, evenals de uitvoering van de schoorsteenkapen.

- Installaties ventilatie en verwarming

Er worden grote roosters voorgesteld die worden opgenomen in het gawe (maar qua materiaal niet authentieke) houten gewelf van de kerkruimte. Dit is ingrijpend. De grootte van de roosters staat echter in verhouding tot de benodigde hoeveelheid in te blazen lucht. Ik merk hierbij wel op dat de ventilatiehoeveelheid op basis van het bouwbesluit een minimum vertegenwoordigt en ik adviseer – nu immers een grote ingreep in het monument plaatsvindt - na te gaan of dit ook in de toekomst voldoende zal zijn. Gelet hierop is aandacht nodig voor het volgende: Hoe is de luchtverdeling? De roosters zijn volgens de (extra) aangeleverde informatie hoog inducerend en mengen de lucht dus goed. De luchtsnelheid op leefniveau is 0,2 m/s en dat wordt doorgaans niet als oncomfortabel ervaren, maar geldt dat voor elke bezoeker? Daarnaast is het mogelijk dat de twee systemen (ventilatie en vloerverwarming) tegen elkaar in werken. De vloerverwarming zal de lucht iets opwarmen en door het dichtheidsverschil zal deze lucht (langzaam) stijgen. De lucht uit het plafond zal op leefniveau een lage snelheid hebben en is daardoor eenvoudige beïnvloedbaar door de opstijgende warme lucht. Mogelijk zal ook lucht verplaatsen in een andere (horizontale) richting. Dat zal doorgaans misschien niet tot noemenswaardige bezwaren leiden, maar is met het oog op COVID-19 wellicht onwenselijk.

Daarnaast geeft het plan nog aanleiding tot de volgende vragen en aandachtspunten.

1. Wat ondervindt het kerkorgel (en ander bijzondere kerkonderdelen) van de luchtstromingen (vervuiling) en wat is het nieuwe te verwachten binnenklimaat bij meer of langer gebruik (primair mechanische schade)? Dit hangt uiteraard nauw samen met het hierboven opgemerkte en heel beperkt met de plaatsing van het retourrooster.
2. Wat is de juiste monterhoogte? De monterhoogte van het rooster RTKW 250 is volgens fabrikant Solid Air tussen de 3,1 en 4,8 meter. De (extra) aangeleverde informatie geeft echter 7 meter aan, maar lijkt een ander roostertype te noemen. Het laatste pas beter bij de hoogte van de kerk, maar van is om te weten welk rooster nu definitief is geselecteerd.
3. Op welke wijze zal het houten gewelf ter plaatse van de ventilatieroosters worden afgewerkt (aansluitend op het bestaande materiaal- en kleurgebruik)?

Ik adviseer de bovengenoemde aandachtspunten en aanbevelingen te betrekken bij de verdere uitwerking van het plan.

Uitgangspunten

Voor meer informatie over aanpassing, restauratie en verduurzaming van rijksmonumenten kunt u onder andere terecht bij '*Uitgangspunten en overwegingen advisering gebouwde en groene rijksmonumenten*' op www.cultureelerfgoed.nl.

Afschrift en tekeningen

Graag wijs ik u erop dat u op grond van het Bor verplicht bent een afschrift van het ontwerpbesluit en van de beschikking, beide met bijbehorende stukken, op te sturen naar de minister van OCW, via het Omgevingsloket online of omgevingsvergunning@cultureelerfgoed.nl.

Vragen

Mocht u nog vragen hebben over de inhoud van dit advies, dan kunt u contact opnemen met de contactpersoon die in het briefhoofd vermeld staat.

De staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
namens deze,
de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed,